

Урок 1

Тема. Григорій Сковорода -- музикант, педагог, письменник і філософ

Мета: висвітлити яскраві сторінки життя, ідеї, пошуки та прагнення Г. Сковороди, показати непересічне місце письменника у формуванні української світоглядної традиції; розвивати культуру зв'язного мовлення; пропагувати здоровий спосіб життя; сприяти усвідомленню учнями високої людської місії на землі.

Обладнання: портрет Г. Сковороди, заповіді П. Іванова з книги “Детка”.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу

*Благословенні ви, сліди,
Не змиті вічності дощами,
Мандрівника Сковороди,
З припорошнілими саквами...*

М. Рильський

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності.

1.Слово вчителя. В історії людства є постатті, які, завдяки своєму життю та творчості, стали уособленням вічних духовних пошуків та морального самовдосконалення. Саме до таких постатей належить український митець та філософ Григорій Сковорода.

2. Робота з портретними зображеннями митця.

Алгоритм роботи

- Розгляньте та прокоментуйте портретні зображення Г. Сковороди, виконані різними художниками, і порівняйте їх. Чим вони відрізняються один від одного? Що їх об'єднує?

-Які портретні деталі допомагають розкрити особистість поета-філософа?

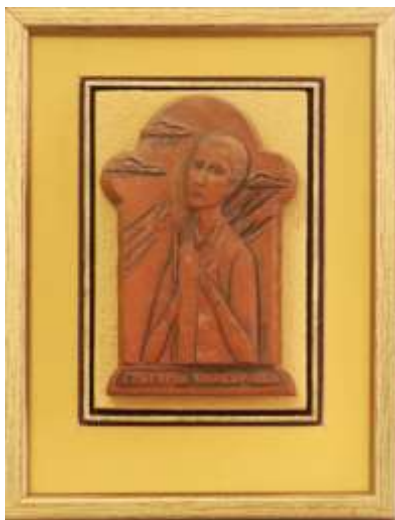
Галерея портретних зображень Григорія Сковороди

Худ. Лук'янов Г. Прижиттєвий портрет
Г. Сковороди. 1794 р.

Офорт. Г. Сковорода.

Худ. Гамаль В.І. Сковорода
мандрівний філософ

Мал. Г. Сковорода –

- Опираючись на портретні зображення, спробуйте створити психологічний портрет Г. Сковороди.

Коментар до портрета Г. Лук'янова.

Подивимося на єдиний цілком достовірний прижиттєвий портрет Г. Сковороди, написаний незадовго до його смерті (навесні 1794 року),

харківським художником Г. Лук'яновим. Перед нами — людина з пронизливим, швидким поглядом, здатна майже вмить проникнути в душу будь-якого співрозмовника, людина з підстриженою “в кружок” головою (так стриглися чимало київських студентів, “могилянці” та інші в XVII-XVIII ст.; дивно, але Сковорода й у старості не відступав від такого вигляду!). У руці він тримає улюблений свій філософський твір — “Алфавіт, або Буквар світу”; можна помітити, як через пояс “виглядає” знаменита сквородинська дудочка. Ця людина, яка відчувала в собі велике, благодотворне почуття спорідненості з Богом, Матір'ю-Природою й узагалі з усім суццим (“Сие чувство есть венец жизни и дверь бессмертия”,-- любив повторювати Г. Сковорода), знала, що виконала свою високу Місію на землі.

II. Сприйняття і засвоєння матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

Григорій Савич Сковорода, видатний український філософ, один із найдивовижніших людей, яких будь-коли дарувала світові наша земля, знав ціну життя, знав, як нелегко буває часом відрізнити дійсно нетлінне від того, що дзвенить і блищить, але дуже швидко розсипається в прах. Він стверджував, що “ложная позолотка есть блистательнее паче самого злата”, бо чудово розумів, якими складними й заплутаними бувають відносини між оболонкою й змістом, зовнішністю й сенсом. А от коли настає час скінчити мандрівку (мандрівку життя!) — все стає на свої місця, бачиться в істинному світлі... Народна мудрість говорить: три великі таємниці є в людини: народження, кохання і смерть. Про перші ми вже неодноразово говорили на уроках літератури, а ось про останню ми поговоримо сьогодні. Послухайте уривки з книги А.Лавріна “Тисяча і одна смерть” про останні хвилини життя видатних історичних діячів.(Учитель зачитує уривки).

2. Мозковий штурм.

- Від чого залежить поведінка людини в передсмертний час?
- Чому людей лякає смерть?
- Чи хотіли б ви знати дату своєї смерті? Чому?

3. Розповідь “Легенда про останній день Сковороди”.

Важко повірити, але великий філософ передбачив власну смерть. У 72 роки він пішки пройшов 300 верст аж на Орловщину, де жив його учень і приятель Михайло Ковалинський, щоб передати йому рукописи своїх творів. Радісною була зустріч щирих друзів. Непомітно пролетів час у задушевних розмовах. Останні слова, обійми, стискання рук – і Григорій Сковорода рушив додому. Зупинився в селі Іванівці. З цієї нагоди господар запросив гостей; серед своїх прихильників Сковорода був веселий, балакучий, згодом вийшов у сад і край дороги став копати яму. “Що це ви робите, Григорію?”—запитали здивовані друзі. “Та копаю собі могилу, бо прийшов мій час”, -- наче про щось буденне, відповів той. Коли ж гості роз’їхалися, Сковорода помився, переодягнувся у чисту білизну. Ліг на лаві й... заснув навіки. Сталося це 9 листопада 1794 року. Помер великий мудрець так просто, як і жив.

4. Бесіда.

- Яке враження справила на вас розповідь про останні миті життя великого філософа?

- Якою ви уявляєте цю людину?

-Чи часто в житті зустрічаються такі особистості як Григорій Сковорода?

5. Слово вчителя. Французький поет 15 ст. Франсуа Війон писав:

*Я знаю, як кохають до загину,
Я знаю чорне, біле і рябе,
Я знаю, як Господь створив людину,
Я знаю все й не знаю лиш себе.*

Франсуа Війон

Пізнання самого себе і для Франсуа Війона, і для Григорія Сковороди було першочерговим життєвим завданням, можливо, і для вас воно стане таким.

Щоб краще усвідомити і зрозуміти феномен Г. Сковороди, потрібно заглибитись у дивосвіт його життєвих пригод. На сьогоднішньому уроці ви прослухаєте ряд цікавих повідомлень, які допоможуть вам відкрити велич його місії не лише в українському, а й у загальноєвропейському контексті.

6. Доповіді учнів (Методичний коментар. Представлений в доповідях матеріал вибірково занотовується в зошит).

А) Григорій Сковорода і освіта.

Б) Григорій Сковорода і музика.

В) Григорій Сковорода і педагогіка.

Г) Розпорядок дня Григорія Савича Сковороди.

Д) Розпорядок дня П. Іванова :

1. Два рази на день купайся в холодній воді, щоб себе добре почувати. Гаряче купання завершуй холодним.

2. Частіше ставай босими ногами на землю, хоча б на 1-2 хвилини. Вдихни через рот кілька разів повітря і в думках побажай собі і всім людям здоров'я.

3. Не вживай алкоголю та не кури.

4. Звільни свою голову від думок про хворобу, втому і смерть. Це твоя перемога.

5. Думку не відокремлюй від справи.

-Порівняйте розпорядок дня та настанови Г. Сковороди і П. Іванова. Чи можна вважати, що ці настанови стосуються лише фізичного здоров'я людини?

III. Підсумок та узагальнення уроку.

1. Використовуючи матеріал лекції вчителя та доповідей учнів, скласти візитку митця-філософа Г. Сковороди.

Ім'я митця	
Роки життя	
Місце народження	
Освіта	
Жанри творчості	
Найвідоміші твори	
Особисті захоплення митця	
Життєве кредо	

2. Бесіда.

- Чим зацікавив вас життєвий приклад Г. Сковороди?

- Чи можна, на вашу думку, вважати досвід самовиховання Г. Сковороди прикладом для наслідування?

- На надгробку Г. Сковороди написані такі слова: “Світ ловив мене, та не впіймав”. Прокоментуйте цей вислів. Чи можна ці слова вважати візитною карткою всього життя Григорія Сковороди?

Підсумкове слово вчителя. Що вражає нас, тих, хто живе за два з лишком століття після смерті великого Вчителя, в його духовній суті? Ця людина вміла протистояти матеріальним (та й більш тонко вираженим!) спокусам навколишнього світу; і його “Світ ловив мене, але не впіймав” виразно перекликається зі словами з Євангелія від Івана: “Я світ перемиг!” (при цьому Г. Сковорода, безсумнівно, чудово пам’ятав слова Христа про те, “що світ перебуває у злі...”). У Г. Сковороди — незалежно від В. Шекспіра, який дійшов того ж висновку — ми не раз зустрічаємо думки про те, що “світ людський подібний до театру”, і щоб людина не втратила себе в цьому злобному маскарадї лицедіїв, треба пам’ятати про одне: “Не внешняя наша плоть, но наша мысль — то главный человек. В ней-то мы состоим. А она есть нами” . Тому й у наш час, і завжди залишається важливим і насущним заклик великого Мандрівника: “Познай самого себя!” — саме це дасть можливість протистояти спокусам суетного світу, цієї “розмальованої мавпи,” як любив говорити Г. Сковорода.

IV. Виставлення і аргументація оцінок.

V. Різномірне домашнє завдання.

1 група учнів: опрацювати конспект, підготувати виразне читання байок Г. Сковороди.

2 група учнів: знайти додаткові відомості про Г.Сковороду.

3 група учнів: зіставити власний розпорядок дня з тим, що пропонують Г. Сковорода й П. Іванов, зробити висновки.

4 група учнів: скласти літературну карту-схему “Мандрівки Г. Сковороди”.

